

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

פרשת שמות

"וימררו את חייהם בעבדה קשה"

"וימררו את חייהם בעבדה קשה ובלבנים ובלבן עבדה בַּשָּׁדָה אֶת כָּל עַבְדֹתֶם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בָהֶם בְּפָרְדֵי עֵי"כ (שמות א יד).

-א-

פסחים (טל א) מתניתין ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת, בתמכא, ובחרחבינא, ובעולשין, ובמרור וכו', ע"כ.

ובגמרא (שם) רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמרירתא, אמר ליה מאי דעתיד דמרירין טפי, והא חזרת תנן, ותנא דבי שמואל חזרת, ואמר רבי אושעיא מצוה בחזרת, ואמר רבא מאי חזרת חסא, מאי חסא דחס רחמנא עליון. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה. אמר ליה הדרי בי, ע"כ.

בלבוש (אוי"ח סי' תעג סעי' ה) ונוהגין לחזור אחר חסא אפילו לקנותו בדמים יקרים, דשמא סימנא מילתא היא, כלומר לרמוז דחס רחמנא עלן, עכ"ל.

ומבואר דמצוה בחזרת דהוא חסא וגם נוהגין לחזור אחר חסא דשמא סימנא מילתא היא, לרמוז דחס רחמנא עלן, וכדכתב בלבוש.

-ב-

בפסחים (קטז א) אף על פי שאין חרוסת מצוה וכו', רבי אלעזר ברבי צדוק אומר מצוה וכו'. מאי מצוה, רבי לוי אומר זכר לתפוח. ורבי יוחנן אומר זכר לטיט. אמר אבבי הלכך צריך לקהוייה וצריך לסמוכיה. לקהוייה זכר לתפוח, וצריך לסמוכיה זכר לטיט, וכו' ע"כ.

ובהגהות וחי' מלא הרועים (שם) בד"ה זכר לתפוח י"ל דזה הוראת הגאולה, עפ"י משי"כ המפרשים¹ דרביית עם היה משלים את הקץ, וע"כ זכר לתפוח שפרו ורבו שם (עני סוטה יא ב) וזה השלים הקץ וגרם הגאולה. וגם מרור הוא הטעם שקושי השיעבוד ומרירות השלים הקץ כמו שכתבו המפרשים,² נמצא המרור גרם הגאולה, עכ"ל.

ומבואר במלא הרועים דהמרור הוא גם כן גרם הגאולה, פי דע"י קושי השיעבוד יצאו מצריים קודם הזמן של ארבע מאות שנה. ומובן שפיר מה שאמרו בפסחים (שם) דמצוה להדר אחר חזרת אף שאינו מר כ"כ, והוא כדי לרמוז הא דחס רחמנא עלן.

-ג-

בשפת אמת (ויקרא פסח תרמד מאמר ב) בד"ה מרור על שם שמרור, דאיתא בזוה"ק כי הקדוש ברוך הוא עשה לטובתינו שהפך לבם לשנוא אותנו כדי שלא נתערב בהם ע"ש פי שמות. וז"ש "לגוי" (כי תבא כו ה) שהיו מצוינים שם, שלא היו מתערבים בהם. זה היה ע"י עבודה קשה שעבדו בנו, ועל זה עצמו יש לנו להודות להשי"ת, עכ"ל.

ובשפת אמת (שם תרמ מאמר א) בד"ה ענין מצוה ומרור. מצוה הוא כשלא נשתנה העיסה כי ע"י החימוץ משתנה. והרמז כי בני"י לא נשתנו בגלות כמ"ש שלא שינו את לשונם ואת שמותם (שמות רבה א כח), בני"י ירדו ובני"י יצאו. וזה החסד שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקדוש ברוך הוא וגאלם. ובאמת זה עצמו נעשה ע"י המרירות שמררו את חייהם לכן לא נטמעו בהם כמ"ש בזוה"ק פ' שמות. ולכן הלל היה כורך מצוה ומרור (פסחים קטו א) לומר שהישועה הי' ע"י שניהם ביחד, עכ"ל.³

ומתבאר בשפת אמת טעם נוסף על ענין המרור, והוא דמלבד שעל ידי קושי השיעבוד היה גרם הגאולה (וכמו שנתבאר במלא הרועים), היה ג"כ סיבה להגאולה והיינו שע"י שמיררו את חייהם, לא נתערבו עמהם והיו ראויים ליגאל.

-ד-

בספר באר מים חיים (לך לך טו יג) ואמנם כי מפרשי התורה ז"ל אמרו שקשוי השיעבוד במה שעינו אותם בעבודת פרך השלים השנים, והיה נחשב כאילו היו שם ארבע מאות שנה כפי הגזירה וכו'. ואפשר לזה כיוון בעל מסדר ההגדה ואמר 'ברוך המקום וגו' שחישב את הקץ לעשות' וכו', כלומר שחישב את הק"ץ שנים הנותרים מן רד"ו עד ת', לעשות שישלמו זה בעשיה שיעבדו עבודת פרך, ובה יושלם מנין השנים.

בספר קול אליהו (שמות אות מה) בפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה" וגו' (שם א יד), הנה הנגינות של התיבות "וימררו את חייהם" הם קדמא ואזלא. י"ל דבא לרמוז מה שאמרו חז"ל מפני מה לא היו ישראל במצרים רק רד"ו שנים, הא הגזירה היתה ד' מאות שנה, אלא משום דקושי השיעבוד השלים הזמן, והוה שמרמז קדמא ואזלא, ר"ל שקדמו ואזלו קודם הזמן הקבוע, ע"י וימררו את חייהם בקושי השיעבוד וכו', עכ"ל.⁴

בספר פרדס יוסף (שם) הביא את דברי הגר"א והוסיף: ובנפלאות חדשות (שמות ד"ה וימררו את חייהם) כתב זה בשם הרב הקדוש מווארקי ז"ל, והוסיף שם גם גימטריא של קדמא ואזלא הוא ק"צ וכו', עכ"ל.

* * *

בספר קול אליהו (שמות אות מה) בפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה" וגו' (שם א יד), הנה הנגינות של התיבות "וימררו את חייהם" הם קדמא ואזלא. י"ל דבא לרמוז מה שאמרו חז"ל מפני מה לא היו ישראל במצרים רק רד"ו שנים, הא הגזירה היתה ד' מאות שנה, אלא משום דקושי השיעבוד השלים הזמן, והוה שמרמז קדמא ואזלא, ר"ל שקדמו ואזלו קודם הזמן הקבוע, ע"י וימררו את חייהם בקושי השיעבוד וכו', עכ"ל.⁴

בספר פרדס יוסף (שם) הביא את דברי הגר"א והוסיף: ובנפלאות חדשות (שמות ד"ה וימררו את חייהם) כתב זה בשם הרב הקדוש מווארקי ז"ל, והוסיף שם גם גימטריא של קדמא ואזלא הוא ק"צ וכו', עכ"ל.

בספר קול אליהו (שמות אות מה) בפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה" וגו' (שם א יד), הנה הנגינות של התיבות "וימררו את חייהם" הם קדמא ואזלא. י"ל דבא לרמוז מה שאמרו חז"ל מפני מה לא היו ישראל במצרים רק רד"ו שנים, הא הגזירה היתה ד' מאות שנה, אלא משום דקושי השיעבוד השלים הזמן, והוה שמרמז קדמא ואזלא, ר"ל שקדמו ואזלו קודם הזמן הקבוע, ע"י וימררו את חייהם בקושי השיעבוד וכו', עכ"ל.⁴

⁴ בספר פרדס יוסף (שם) הביא את דברי הגר"א והוסיף: ובנפלאות חדשות (שמות ד"ה וימררו את חייהם) כתב זה בשם הרב הקדוש מווארקי ז"ל, והוסיף שם גם גימטריא של קדמא ואזלא הוא ק"צ וכו', עכ"ל.

¹ עני' בספר חנוכת התורה (הגש"פ אות ק).

² בספר חנוכת התורה (שם).

³ ועי' עוד בשפת אמת (שם תרל"ב, תרמ"ז, תרנ"ג) ומשי"כ (בשמות תרל"ד).